

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 6331/11

לפני: כבוד הנשיא א' גרוניס
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופט א' שהם

המערער: יאסר אשתי

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים
בפ"ח 643/09 מיום 12.07.2011 שניתן על-ידי השופטים צ'
סגל, מ' דרורי ומ' י' הכהן

תאריך הישיבה: ז' בטבת התשע"ג (20.12.2012)

בשם המערער: עו"ד וסים דכוור

בשם המשיבה: עו"ד אייל כהן

פסק-דין

השופט נ' סולברג:

1. בית המשפט המחוזי בירושלים (סגן הנשיאה צ' סגל והשופטים מ' דרורי ומ' י' הכהן) הרשיע את המערער ברצח ודן אותו למאסר עולם. מכאן ערעורו, אשר מתמקד בשכרות, כסייג לאחריות פלילית.

כתב האישום

2. המערער התגורר ועבד בהוסטל ברחוב צפניה בירושלים. ביום 30.8.2009 אחר-הצהריים פרצה קטטה אלימה בין המערער לבין מאיר סויסה ז"ל, שהתגורר גם הוא בהוסטל (להלן: המנוח). על מנת להרגיע את הרוחות החליט מנהל ההוסטל לפטר

את המערער מעבודתו ולמצוא לו מקום מגורים אחר. מחמת סילוקו מן ההוסטל, כעס המערער על המנוח והחליט להורגו.

3. בערבו של יום, בסביבות השעה 21:00, חזר המערער להוסטל, נכנס למטבח, והצטייד בסכין שאורך להבה 17.5 ס"מ. המערער נכנס לחדרו של המנוח – אשר באותה שעה התכונן לשינה – דקר אותו 14 פעמים בפלג גופו העליון, מלפנים ומאחור, ובכך הביא למותו. דקירה שחדרה לריאה השמאלית, לעורק הריאתי המשותף ולטחול, ואיבוד דם, גרמו למותו של המנוח; המערער הואשם ברציחתו.

עיקרי הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי

4. בבית המשפט המחוזי הודה המערער במרבית עובדות כתב האישום, אולם כפר בכך שהחליט להרוג את המנוח בכוונה תחילה. בתשובתו לכתב האישום טען כי בשעות הערב חזר להוסטל, התבקש על-ידי בעל המקום, איציק, לעלות לחדרו של המנוח ולהתפיס איתו; וכך עשה. ברם, מיד לאחר שהמנוח פתח את הדלת, ניגש האחרון למטבח, נטל סכין ורץ לדקור את המערער. המערער תפס את ידו של המנוח במטרה למנוע את דקירתו, עיקם אותה, והסכין חדרה לבטנו של המנוח. לדברי בא כוח המערער "אחרי זה האירוע נמשך, כשהנאשם לא זוכר מה קרה בדיוק" (פסקה 3 להכרעת הדין). במהלך שמיעת הראיות הסכימו הצדדים על מרבית עובדות כתב האישום. המערער הודה כי המנוח הומת בדקירות סכין, הודה בסוגי הדקירות, בסכין שבה דקר, ובקשר הסיבתי שבין הדקירות לבין מותו של המנוח. להגנתו טען המערער טענה יחידה, לפיה בשעות שקדמו לאירוע הוא צרך כמות גדולה של אלכוהול ותרופה מסוג "קלונקס", ועל כן עומד לו סייג השכרות לפי סעיף 34ט לחוק העונשין, התשל"ז-1977. סלע המחלוקת בבית המשפט המחוזי נסב על שתיים אלה: האם המערער היה שיכור בשעה שדקר את המנוח? ואם אכן היה שיכור, האם שכרותו מנעה ממנו לגבש את הכוונה הפלילית הנדרשת לצורך הרשעה ברצח?

5. בית המשפט המחוזי דן בתנאים הנדרשים להתקיימות סייג השכרות, ופסק כי המערער לא עמד בהוכחתם, גם לא ברמת הספק הסביר. נקבע כי טענתו של המערער בדבר שכרותו מאלכוהול היא טענה כבושה, וכי לא הונחה תשתית ראייתית מספקת להוכחתה. ככל שהמערער צרך אלכוהול, היה זה כ-24 שעות קודם לאירוע. גם באשר להשפעה אפשרית של תרופת ה"קלונקס" על המערער, נקבע כי גרסתו בהקשר הזה היא גרסה מתפתחת, וכי לא הונחה תשתית להוכחת התקיימותה של "התופעה הפראדוקסלית" שנטענה על-ידו, אשר בכוחה להביא להתנהגות דומה לזו הנגרמת בעקבות שתיית אלכוהול מוגברת. עוד נקבע, כי גם אילו התקבלו טענותיו של המערער

על אודות האלכוהול ששתה והכדורים שצרך, הרי שמן הראיות שנפרשו לפני בית המשפט לגבי התנהגותו של המערער עובר לאירוע, במהלכו ולאחריו, עולה כי בשעת מעשה המערער היה מודע היטב לאשר עשה, והייתה לו שליטה על מעשיו. בית המשפט המחוזי דחה גם את טענת השכרות החלקית שטען לה המערער, לפיה לנוכח רמת השכרות שבה היה מצוי, הוא לא היה מודע לכל שאר הדקירות מעבר לדקירתו הראשונה את המנוח, וממילא לא ידע על הפוטנציאל הקטלני של מעשיו. בית המשפט קבע כי "ככל הנראה על-רקע סכסוך קודם בין השניים דקר הנאשם את המנוח 14 דקירות סכין מתוך כוונה לגרום למותו, כפי שארע בפועל" (פסקה 82).

מכאן הערער שלפנינו, המתמקד כאמור בסייג השכרות.

עיקרי טענות הצדדים

6. המערער טוען כי בעת האירוע היה במצב של שכרות כתוצאה מנטילת כ-20 כדורי "קלונקס" ביחד עם שתיית בקבוק וודקה מספר שעות עד יממה לפני האירוע, ועל כן עומדת לו הגנת השכרות. לחלופין טוען המערער כי עומדת לו הגנה של שכרות חלקית, מאחר ולא היה מודע לאירועים שהתרחשו לאחר הדקירה הראשונה שביצע במנוח. לפיכך סבור המערער כי היה על בית המשפט המחוזי להרשיעו בהריגה ולא ברצח, מכיוון שהשכרות שללה ממנו את היכולת לגבש את הכוונה הנדרשת בעבירת הרצח. להוכחת טענתו מפנה המערער לחוות דעת שהגיש, להודעות שנגבו במשטרה, ולעדויות שנשמעו בבית המשפט. המערער טוען כי היו אינדיקציות לשכרותו גם לאחר האירוע, ועל כן הימנעות השוטרים מביצוע בדיקת אלכוהול או סמים בדמו בזמן אמת, הריהי מחדל חקירתי אשר אותו יש לזקוף לזכותו, ושגה בית המשפט המחוזי כאשר לא קבע כך בהכרעת הדין.

7. המשיבה, מנגד, סומכת ידיה על הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי. לדידה, יש לדחות את טענת המערער בדבר תחולתו בנסיבות העניין של סייג השכרות, בהצביעה על מספר הוכחות התומכות במסקנה זו, וביניהן שתיים עיקריות: חקירתו הראשונה של המערער במשטרה אשר התקיימה כ-3 שעות לאחר האירוע, והצילום של אותה חקירה. אלה מלמדים, לשיטת המשיבה, על מצבו המנטאלי של המערער, ועל העובדה כי אין מדובר באדם שיכור או תחת השפעה של כדורים. עוד מציינת המשיבה כי הגנת השכרות הועלתה על-ידי המערער בשלב מאוחר – באופן בלתי מהימן – כשבתחילה טען להגנה עצמית. לדידה, גם טענתו בדבר השכרות החלקית איננה יכולה לעמוד ויש לדחותה.

8. סייג השכרות נמנה על הסייגים לפליליות המעשה בסימן ב לפרק ה'1 של חוק

העונשין שעניינו בסייגים לאחריות פלילית. כך קובע סעיף 34ט:

"(א) לא יישא אדם באחריות פלילית למעשה שעשה במצב של שכרות שנגרמה שלא בהתנהגותו הנשלטת או שלא מדעתו.

(ב) עשה אדם מעשה במצב של שכרות והוא גרם למצב זה בהתנהגותו הנשלטת ומדעת, רואים אותו כמי שעשה את המעשה במחשבה פלילית, אם העבירה היא של התנהגות, או באדישות אם העבירה מותנית גם בתוצאה.

(ג) גרם אדם למצב השכרות כדי לעבור בו את העבירה, רואים אותו כמי שעבר אותה במחשבה פלילית אם היא עבירה של התנהגות, או בכוונה אם היא מותנית גם בתוצאה.

(ד) בסעיף זה "מצב של שכרות" – מצב שבו נמצא אדם בהשפעת חומר אלכוהולי, סם מסוכן או גורם מסמם אחר, ועקב כך הוא היה חסר יכולת של ממש, בשעת המעשה, להבין את אשר עשה או את הפסול שבמעשהו, או להימנע מעשיית המעשה.

(ה) סעיפים קטנים (א), (ב) ו-(ג) חלים גם על מי שלא היה חסר יכולת כאמור בסעיף קטן (ד), אך עקב שכרות חלקית לא היה מודע, בשעת מעשה, לפרט מפרטי העבירה".

9. הנטל להוכחת הסייגים השונים לאחריות הפלילית – בכללם סייג השכרות –

מוטל על כתפיו של הנאשם בדין הפלילי, לנוכח החזקה הקבועה בסעיף 34 לחוק העונשין, לפיה: "מלבד אם נאמר בחיקוק אחרת, חזקה על מעשה שנעשה בתנאים שאין בהם סייג לאחריות פלילית". במידה והנאשם הצליח לעורר ספק סביר בדבר התקיימותו של הסייג אשר להתקיימותו הוא טוען, תבוא לידי ביטוי הוראת סעיף 34כב(ב) לחוק העונשין: "התעורר ספק סביר שמא קיים סייג לאחריות פלילית, והספק לא הוסר, יחול הסייג". לשון אחר: חזקה על המערער כי עשה את אשר עשה, שלא מתוך שכרות, וכי אין סייג לאחריותו הפלילית; על מנת לסתור את החזקה, מוטל הנטל על המערער – נטל השכנוע ונטל הבאת הראיות – להוכיח כי מאזן ההסתברויות נוטה לטובתו; אם בגמר המשפט נותר ספק סביר בקיומו של הסייג, כי אז תופרך החזקה ויחול הסייג (ע"פ 2788/96 אבליים נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(3) 182, 189-190 (1988)).

10. סייג השכרות איננו אלא "הגנה מדומה" (ע"פ 7164/10 ג'אן נ' מדינת ישראל, פסקאות 8-9 (1.12.2011); ע"פ 6656/08 חביבולין נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (6.1.2010); ע"פ 6679/04 סטקלר נ' מדינת ישראל, פסקה 54 (11.5.2006)). יותר משמופחתת אחריותו של השיכור, הריהי מוגברת. אם סבור אדם כי מחמת שכרותו יפטר מאחריות פלילית משום שמצבו גרם לו שלא יוכל להבין אל-נכון את טיב מעשיו ולגבש החלטה מושכלת, אם לעשות או לחדול; או שלא יוכל לרצות להתנהג כך או אחרת, כי אז מורה החוק שהשכרות לא תעמוד לו כתריס בפני הרשעה בפלילים. אדם אשר מכניס את עצמו למצב של שכרות, מוזהר כי אם יבצע עבירה, יבחן היסוד הנפשי בשעת השתכרותו, ויצטרף אל היסוד ההתנהגותי שבשעת ביצוע המעשה. חרף הפגיעה בהכרה השכלית וביכולת הרצונית של השיכור, וכפועל יוצא מכך פגיעה בשליטתו על התנהגותו, נקבעה בחוק חזקה משפטית שאינה ניתנת לסתירה, על אחריותו בפלילים: רואים את המעשה שעשה שיכור בשכרותו כמעשה שנעשה במחשבה פלילית, אם מדובר בעבירה התנהגותית; או באדישות, אם מדובר בעבירה תוצאתית. מתי אפוא יהא סייג השכרות למגן ולא לחרב? כאשר אדם עשה את המעשה "במצב של שכרות שנגרמה שלא בהתנהגותו הנשלטת או שלא מדעתו" (סעיף 34ט(א) הנ"ל לחוק העונשין).

11. הלכה למעשה טוען המערער כי עניינו חוסה תחת כנפי הוראת סעיף 34ט(ב) הנ"ל לחוק העונשין. לפי טענתו הוא היה "במצב של שכרות"; אמנם "הוא גרם למצב זה בהתנהגותו הנשלטת ומדעת"; אך מכיוון שעבירת הרצח שבה הורשע "מותנית גם בתוצאה", אין ניתן לראותו "כמי שעשה את המעשה במחשבה פלילית" אלא "באדישות" בלבד; מכאן שלא היה מקום להרשעתו ברצח, אלא בהריגה.

12. אכן, החזקה המשפטית הסטטוטורית הנ"ל לא מגיעה עד כדי יחוס יסוד נפשי של כוונה: "כאשר מדובר בעבירות תוצאה, נדרש יחס חפצי של כוונה מצד המבצע להגשמתה של תוצאה זו. במצב זה, כך קובע סעיף 34ט(ב) לחוק העונשין, יש לדאוג את המבצע-השיכור, כמי שביצע את המעשה תוך אדישות להתרחשותה של התוצאה, ולא יותר מכך. נדמה, כי הרעיון הניצב בבסיסו של סייג זה, הוא כי לא ניתן לרתום את חזקת הפזיזות, בדבר הסיכון המודע שהשיכור נוטל על עצמו בעת צריכתו של החומר המשכר, כדי ליחס למבצע אחריות לעבירה הדורשת יסוד נפשי חמור יותר, של כוונה" (ע"פ 2454/02 טיקמן נ' מדינת ישראל פסקה 12 (12.12.2005)).

13. על המערער מוטל אפוא להניח תשתית עובדתית לקביעה כי היה נתון ב"מצב של שכרות" כמשמעו בסעיף 34ט(ד) הנ"ל לחוק העונשין. קרי: כי נמצא תחת השפעת חומר אלכוהולי, סם מסוכן או גורם מסמם אחר; כי היה חסר יכולת של ממש, בשעת

המעשה, להבין את אשר עשה, או את הפסול שבמעשהו, או להימנע מעשיית המעשה; וכי קיים קשר סיבתי בין שני התנאים הללו.

מהדין אל העובדות

14. המנוח התגורר בקומה השלישית בהוסטל, המערער גר שם גם הוא, ועבד בתפקיד של מעין "אב בית" או "כולבוניק". מרבית העדויות שבאו לפני בית המשפט המחוזי העלו כי בין המערער לבין המנוח שררה מערכת יחסים רגילה ללא תקריות או סכסוכים יוצאי דופן. ביום האירוע בשעת צהריים ישב המערער בגינת ההוסטל יחד עם מספר דיירים ושוחח עם אישה בשם מירי, דיירת לשעבר בהוסטל, וחברתו של אחמד אבו-סריה (להלן: אבו-סריה או מנע). על כך יצא קצפו של אבו-סריה. ויכוח פרץ בין אבו-סריה לבין המערער, במהלכו הכה המערער את אבו-סריה. כאשר הבחין המערער כי המנוח חש לעזרתו של אבו-סריה, הרים בידו חפץ כלשהו ואיים באמצעותו על המנוח. בתגובה שלף המנוח סכין קטנה מכיסו ואמר למערער כי אם הוא רוצה "להתעסק" עם אבו-סריה, "עדיף שתתעסק איתי". לאחר סיום הקטטה נסעו מנהל ההוסטל והמערער למקום כלשהו מחוץ לירושלים, והוסכם ביניהם כי המערער יעזוב לאלתר את עבודתו בהוסטל. בשובם להוסטל, אמור היה המערער לאסוף את חפציו האישיים ולעזוב את המקום (פסקאות 13-15 להכרעת הדין של בית המשפט המחוזי).

15. בשעת אחר-צהריים שב איתן פרג' (להלן: פרג') מעבודתו להוסטל, שם התגורר. פרג' העיד כי המערער היה מאוד נסער וכי ניסה להרגיעו. לאחר מכן ירד פרג' אל קומת הכניסה בהוסטל, שם ראה את בעל ההוסטל ואת המערער. בחלוף זמן קצר חש פרג' כי "משהו לא בסדר" וקרא למערער. והנה, סמוך לאחר מכן מצא את המערער בחדרו של המנוח כשהוא יושב על המנוח ודוקר אותו "בטידוף". פרג' ניסה לאחוז במערער ולהורידו מעל המנוח, ללא הצלחה, עד שבסופו של דבר הצליח להוציא את הסכין מידי המערער. המנוח מת בחדרו, סמוך לאחר שנדקר, סביבו נמצאו סימני-דם רבים, 14 דקירות בפלג גופו העליון, ופצעי הגנה בזרועו השמאלית. המערער נמלט מן המקום לאחר האירוע. לדבריו, נסע לעיר העתיקה, קנה שם בגדים חדשים ולבשם במקום בגדיו המגואלים בדם. לאחר מכן "טייל" המערער, עד אשר קיבל שיחת טלפון מקצין משטרה, בה התבקש לשוב להוסטל, וכך עשה (פסקאות 16-18 להכרעת הדין).

16. המערער נעצר כשעתיים לאחר האירוע. לאחר מעצרו וקודם לחקירתו הועבר לידיו של סמ"ר עידן אטיאס, אשר כתב מזכר (ת/13; להלן: המזכר), ובו ציין כי המערער ביקש "שניזהר על ידי" משום שהיה חבול. עוד נכתב במזכר כי המערער הטיח את עצמו בקיר ולאחר מכן אמר כי יספר לשופט שהשוטרים הרביצו לו. כאשר נשאל

המערער מדוע ברח לאחר מעשיו, והאם פחד, ענה: "לא פחדתי, באתי רצחתי והלכתי, ממש לא פחדתי". חקירתו הראשונה של המערער נערכה ביום 31.8.2009 בשעה 00:46 (ת/7; להלן: ההודעה הראשונה) והוסרטה (ת/7א). בהודעה זו ציין המערער כי לא היה סכסוך מוקדם בינו לבין המנוח, וסיפר על אודות ההתרחשויות בחצר באותו יום, ועל השיחה עם איציק, בעל ההוסטל. אשר לאירוע הדקירה ציין המערער: "כשחזרתי למלון איציק אמר לי תעלה אליהם תגיד להם סליחה שאתה מצטער וטעית על הטעויות. הוא אמר לי שהם אנשים מסוממים ולא זוכרים מה הם עושים. עליתי למאיר בקומה שלישיית בחדר שלו. היינו אני, שבו ואיתן ועוד מישהו שאני לא מכיר אותו. עלינו ביחד. איך שמאיר פתח את הדלת הוא הלך למטבח הוציא סכין ורץ עליי לדקור אותי. תפסתי את היד שלו עם הסכין ולא יודע עקמתי לו את היד והכנסתי לו בבטן וזה מה שקרה הבן אדם התעלף אני יצאתי מהמקום והם ניסו לתפוס אותי" (שם, עמוד 2, שורות 25-29). כשנשאל המערער על אודות האנשים שראו אותו דוקר את המנוח, ענה: "לא דוקר, ראו שבטעות דקרתי אותו. זה נחשב לפי החוק הגנה עצמית אפילו שהגיע בטעות" (שם, שורה 37). עוד סיפר המערער כי לאחר מכן "יצאתי מהמלון הגעתי עד הדלת, הסכין בריצפה שם בחדר, יצאתי לכביש הלכתי קניתי בגדים בעתיקה. את הבגדים הישנים זרקתי. את הבגדים החלפתי בתוך החנות של הבגדים בעתיקה" (שם, שורות 39-40). המערער אמר בהודעתו כי הוא משתמש בכל סוגי הסמים, אולם "היום במיוחד בגלל שרמדאן לא השתמשתי בכלל בכלל" (שם, עמוד 3, שורה 102). בהמשך החקירה סירב המערער לענות על שאלות נוספות שהופנו אליו.

17. לאחר גביית הודעה זו הועבר המערער לבית חולים לצורך בדיקה והערכה פסיכיאטרית ראשונית. במסגרת הבדיקה ציין המערער כי הוא מכור לסמים ולא לכוהול מזה כשש שנים, וסיפר כי הפעם האחרונה שבה צרך סמים הייתה יומיים קודם לכן. עוד אמר המערער כי אינו זוכר מה התרחש בלילה הקודם, שלל אפשרות כי פגע במישהו, ציין מחשבות לפגיעה עצמית, ודיווח כי הוא רואה "דמיונות". בהערכה שניתנה לגביו צויין כי: "... בבדיקה בולטת בעיקר אמינות נמוכה - הנבדק עונה לכל שאלה המכוונת להפרעה בתשובה 'כן', לעתים סותר את דבריו. קיים פער בין יכולת השיחה ותפקודו לבין חוסר יכולתו לענות על שאלות". בבדיקת שתן שנעשתה למערער נמצאה "עדות לנוכחות בנזודיאפנים, אך ללא עדות לסמים אחרים אותם דיווח שלקח" (נ/2).

18. הודעתו השנייה של המערער במשטרה ניתנה ארבעה ימים לאחר האירוע, ביום 3.9.2009 (ת/6; להלן: ההודעה השנייה). כשהתבקש לספר על קורותיו ביום האירוע, סיפר המערער כי בצהרי היום "הלכתי לחדר שלי ועשיתי כוס נס ויצאתי עם הכוס נס החוצה. בחוץ הייתה מירי, משעלי ובנימינה ושבו היו הרוב בחוץ. ישבתי אתם אחרי זה שמו

לי בנס את הכדורים הקלונקס כבר הרגשתי את הסטלה שלי בראש ידעתי שאני לא בסדר. התחלתי לנשק את מירי מול כולם. שהתחלתי לנשק את מירי הגיע מנע. איך שמנע ראה אותי מנשק אותה התעצבן עליי והרים את המקל עליי... " (שם, עמוד 1, שורות 6-9). עוד סיפר המערער כי לאחר ההתרחשות בחצר הוא נסע עם מנהל ההוסטל לתל-אביב, וכי "בדרך לתל אביב איציק עבר ליד מחסומים בכביש... נכנסתי ללחץ אז אמרתי לאיציק תחזיר אותי לירושלים. איציק התעקש אז התקשרתי לדוד שלי ואמרתי לו שהולכים להרוג אותי כי נכנסתי ללחץ. היו לי כדורי קלונקס ושתייתי אותם ברכב של איציק... שהגענו למלון כבר הקלונקס התחיל להשפיע עליי. התחלתי לשבור את החלונות של החדר שלי" (שם, עמוד 2 שורות 16-25). אשר לאירוע הדקירה סיפר המערער כי לאחר שהמנוח הוציא סכין "הגעתי עליו לקחתי ממנו את הסכין ודקרתי אותו עם הסכין כי הייתי לחוץ מאוד. והייתי בהשפעת הכדורים" (שם, שורות 29-30). כשנשאל כמה פעמים דקר את המנוח, ענה המערער: "אני לא זוכר, או פעם או פעמיים איך שאני זוכר אני לא ידעתי מה אני עושה הכדורים דפקו לי את הראש" (שם, שורות 35-36). כשנשאל המערער על אחת התשובות שנתן בשלב מוקדם יותר, ענה המערער: "מה שאמרתי לשוטר זה היה תחת השפעת סמים ולא ידעתי מה אני אומר" (שם, שורה 42). בהמשך חזר המערער וציין כי היה "מסטול לגמרי", "מסטול מת" ותחת השפעת סמים (עמוד 3, שורות 60-62, 74). בסוף החקירה נשאל המערער מה עשה לדלת החדר של מנהל ההוסטל וענה: "מהעצבים שלי שברתי אותה כשחזרנו. גם הייתי לחוץ מאוד... כן לפני שמזרנו שברתי את הדלת. הכדורים האלה שיגענו אותי" (עמוד 5, שורות 147-150).

19. בהודעתו מיום 9.9.2009 (ת/10; להלן: ההודעה השלישית) לקה המערער בשכחה ולא זכר פרטים רבים על אירועים שהתרחשו ביום הדקירה. בהודעה זו נקב המערער לראשונה במספר כדורי הקלונקס אותם נטל. לדבריו, "אני אמרתי לך אני הייתי מתחת להשפעת סמים. מתחת 10 או 20 של קלונקס אותו יום. אני גם לא זכרתי שהגעתי למשטרה" (שם, עמוד 5 שורות 154-155). בהודעה שניתנה יום לאחר מכן (ת/8; להלן: ההודעה הרביעית) חזר וטען המערער כי היה נתון תחת השפעת כדורים בעת שדקר את המנוח.

20. בתשובה לכתב האישום טען ב"כ המערער כי לאחר שהמערער שב להוסטל, עלה לקומה השלישית על מנת להתפייס עם המנוח, "וכשדפק בדלת והמנוח פתח את הדלת, המנוח הלך למטבח, הוציא סכין ורץ לעבר הנאשם כדי לדקור אותו. הנאשם תפס את היד, עיקם אותה, כך נכנסה הסכין בבטן המנוח. אחרי זה האירוע נמשך, כשהנאשם לא זוכר מה קרה בדיוק... אחרי הדקירה הראשונה עם עיקום היד, הנאשם הרגיש פחד נוראי ולא שלט במעשיו" (עמוד 8 לפרוטוקול). בתשובה לכתב האישום לא נטען דבר על שכרות. בהמשך, בעדותו בבית המשפט טען המערער כי היה נתון להשפעת כדורי "קלונקס",

ובנוסף, כי היה שיכור מאלכוהול ביום האירוע. לדבריו, "אני לא זוכר טוב מאד הייתי על כדורים ועל אלכוהול ביחד" (עמוד 58 לפרוטוקול, שורות 31-32). המערער טען כי בערב שלפני האירוע שתה וודקה "כמעט בקבוק גדול" (עמוד 50 לפרוטוקול, שורות 19-20).

"מצב של שכרות"

21. האם ניתן ללמוד ממהלך העניינים המתואר כי שלושת התנאים הנדרשים לצורך הוכחת "מצב של שכרות" (פסקה 13 הנ"ל) התקיימו? בפסיקה נקבעו לשם כך מספר אינדיקציות:

"בבואו להכריע בשאלה האם נשללה כוונתו של מבצע עבירה בשל השפעת אלכוהול, ישקול בית המשפט את השיקולים הבאים:

א. עדויות של אנשים או שוטרים שראו את הנאשם בסמוך למעשה, לגבי כמויות האלכוהול ששתה או לגבי סימנים המעידים על שכרות.

ב. עדויות מומחים באשר למצב שכרותו של הנאשם על פי בדיקת דמו, ועל בסיס חישוב מדעי של קצב ירידת רמת האלכוהול בגוף, תוך בחינת מצבו הקוגניטיבי של הנאשם בהתייחס למאפייניו האישיים.

ג. פעולות מורכבות שביצע הנאשם לפני, במהלך ולאחר ביצוע המעשה, שמצביעות על מודעות ורצון בתוצאת מעשהו, או על כך שלא היה שיכור בעת האירוע.

ד. עד כמה מסתברת תוצאת העבירה מן המעשה, ועד כמה היא נפרדת ממנו.

ה. הצהרות שהשמיע הנאשם בעת או בסמוך לביצוע המעשה, המעידות על כוונתו.

ו. עד כמה זוכר הנאשם את הפרטים הנוגעים לביצוע העבירה לאחר ביצועה.

שיקולים אלו נועדו להכריע בשלוש השאלות הרלוונטיות לסייג השכרות החלקית: האם הטוען לסייג היה שיכור; האם לא היה ביכולתו לגבש כוונה לביצוע העבירה שבה הואשם; והאם קיים קשר סיבתי בין שכרותו לבין אי יכולתו לגבש את הכוונה".

(ע"פ 5266/05 זלנצקי נ' מדינת ישראל, פסקה 38 (22.2.2007); עניין סטקלר, בפסקה 63; עניין ג'אן, בפסקה 13. שיקולים אלה נכתבו במקור באשר לסייג השכרות החלקית, אולם כמו שנאמר בעניין סטקלר, שם, חלקם טובים גם לבחינתה של שכרות מלאה).

התנאי הראשון

22. האם נמצא המערער בשעת המעשה תחת השפעה של חומר אלכוהולי, סם מסוכן אן גורם מסמם אחר? לטענתו אכן כן, משום ש"נטל כ-20 כדורי 'קלונקס' יחד עם

שתיית בקבוק וודקה, מספר שעות עד יממה לפני אירוע הרצח שהתרחש סמוך לשעה 21:00" (פסקה 3 לנימוקי הערעור).

23. לטעמי, נדחתה טענת המערער בצדק. כפי שקבע בית המשפט המחוזי, טענתו של המערער על אודות כדורי ה"קלונקס" שנטל היא טענה מתפתחת שהלכה והשתכללה על ציר הזמן; ואילו הטענה בדבר שתיית האלכוהול היא טענה כבושה. כך התפתחה הטענה על נטילת הכדורים: המערער לא הזכיר בין מכלול אמירותיו לסמ"ר אטיאס דבר כלשהו על אודות הכדורים בסמוך לאחר מעצרו. גם בהודעתו הראשונה שנגבתה כמה שעות לאחר האירוע לא ציין המערער ולו ברמז דבר-מה בעניין הכדורים, גם כאשר שלל נטילת סמים ביום האירוע. הכדורים שנטל גם לא הוזכרו בבדיקה שנעשתה לו בבית החולים, למרות שסמים עלו באותה שיחה במסגרת הבדיקה, והמערער ציין שהוא מכור לסמים ואלכוהול במשך כשש שנים, וסיפר כי הפעם האחרונה שבה צרך סמים הייתה יומיים לפני כן. לראשונה מסר המערער כי נטל תרופות ביום האירוע וכי התרופות השפיעו עליו, ארבעה ימים לאחר האירוע, בהודעתו השנייה. בהודעה זו סיפר המערער כי הוא סבור שבצהרי יום האירוע הכניס אחד הדיירים כדורי "קלונקס" לכוס שלו, וכשנסע ברכב עם מנהל ההוסטל הוא נטל כמה כדורים נוספים בעצמו, וטען כי הכדורים השפיעו עליו. בהמשך, בהודעה השלישית שמסר עשרה ימים לאחר האירוע ציין המערער את כמות כדורי הקלונקס שנטל, וטען כי מדובר בכמות גדולה.

24. אמנם, בבדיקת השתן שנעשתה למערער בבית החולים נמצאה עדות לנוכחות בנזודיאפנים, שהיא משפחת החומרים שאליה משתייך החומר הפעיל בתרופת הקלונקס (פסקה 28 לפסק הדין; 1/1). ניתן אפוא להסיק כי המערער נטל כדורים מסוג "קלונקס" בזמן מסויים עובר לאירוע. ברם, התפתחות הגרסה ואי-העלאת הטענה בהזדמנויות הראשונות שנקרו בדרכו של המערער הן רמז ראשון לחולשתה של טענתו לפיה כדורי הקלונקס הם אלה שהשפיעו עליו כאשר עשה את אשר עשה. אדם שחש השפעה כה חזקה כתוצאה מנטילת כדורים, כפי שטוען המערער, כזו שהביאה אותו לבצע מעשה דרמטי שכזה, לבטח יעלה במוחו אפשרות זו ויטען על אודותיה בהזדמנות הראשונה.

25. אשר לצריכת האלכוהול, הרי שמדובר בטענה כבושה וזו האינדיקציה הראשונה לחוסר האמינות שיש לייחס לה. המערער לא העלה טענה מעין זו באף אחת מ-4 הודעותיו, ואף לא בתשובתו לכתב האישום! הטענה הועלתה לראשונה בעדותו לפני בית המשפט המחוזי, שם טען כי בערב הקודם לאירוע שתה וודקה "כמעט בקבוק גדול" (עמוד 50 לפרוטוקול, בשורה 20).

26. הראייה הטובה ביותר לחומרים שצרך המערער ולכמויותיהם היא בדיקת מעבדה, אולם בדיקה שכזאת לא נעשתה בסמוך לאירוע. המערער טוען כי מדובר במחדל חקירתי, אך כמו בית המשפט המחוזי, גם אני סבור כי אין מדובר במחדל. כאמור, הפעם הראשונה שבה הזכיר המערער כי נטל כדורים כלשהם, לאחר ששלל נטילת סמים, הייתה בהודעה השנייה, ארבעה ימים לאחר האירוע. בדיקה שכזו לא הייתה אז מועילה. אשר לבדיקת אלכוהול, מכיוון שהמערער ציין כי היה שיכור בעת ביצוע העבירה רק בעדותו לפני בית המשפט המחוזי, לא ניתן לבוא בטרוניה כלפי המשטרה על כך שלא עשתה את הבדיקה בזמן אמת.

27. אינני מקבל את טענת ב"כ המערער לפיה בזמן אמת היו אינדיקציות לשכרותו של המערער, מכיוון ששני עדים, גיא בולשטיין ושלמה משעלי, סיפרו מיד לאחר האירוע כי המערער צרך אלכוהול וכדורי "קלונקס". הודעתו של מר משעלי באשר לצריכת אלכוהול וכדורים על-ידי המערער התמקדה בערב שלפני האירוע, אז היה המערער שיכור לטענתו (ת/22 מיום 30.8.2009 בשעה 22:23). הודעה זו איננה מלמדת על שכרותו של המערער ביום האירוע, ולבטח לא על מצבו של המערער בערבו של אותו יום, אז דקר את המנוח. הודעתו של גיא בולשטיין מליל האירוע רלוונטית יותר לענייננו (ת/14 מיום 30.8.2009 בשעה 22:37). לדבריו, המערער "הוא אלכוהוליסט, מהבוקר הוא משתולל. אסי שתה קלונקסים היום, שבר חלונות בחדר שלו, קילל... " (שם, עמוד 1, שורות 2-4). כאשר נשאל בולשטיין הנ"ל האם המערער משתמש בסמים, השיב: "חשיש, אלכוהול וקלונקס לפעמים והיום ראיתי אצלו חבילות זרוקות ריקות של קלונקס" (שם, עמוד 2, שורות 12-14). האם לאור אמירות אלה היה על השוטרים לבדוק האם המערער שיכור? לטעמי התשובה שלילית. עיקרם של הדברים הם כלליים, רק מקצתם רלבנטיים למועד האירוע. השוטרים חזו במערער וחקרו אותו, אולם לא עלו ממנו סימנים שהעידו על הצורך בבדיקה שכזו, לא מבחינת התנהגות, ולא אינדיקציה אחרת. גם המערער בעצמו לא טען כאמור כי נטל כדורים, אלא רק ארבעה ימים לאחר האירוע. צפיתי בתיעוד חקירתו הראשונה של המערער, דיבר לעניין, בפירוט, כלל וכלל לא נראה שיכור. לא היה ולו רמז, באמירה או בהתנהגות, למצב של שכרות. במצב דברים זה, המשטרה לא הייתה מחוייבת לערוך את הבדיקה על סמך אמירותיו של העד הנ"ל בלבד.

28. עולה מן המקובץ כי מנקודת מוצא של קבלת טענת המערער, עניין לנו באדם אשר נטל כדורי "קלונקס" בכמות שאיננה ידועה בטווח של מספר שעות לפני האירוע, וצרך אלכוהול כיממה קודם לאירוע (פסקה 40 לפסק הדין; עמוד 6 לפרוטוקול הדיון מיום 20.12.2012, שם ציין ב"כ המערער כי המערער שתה אלכוהול יום לפני האירוע).

על בסיס הנחה זו, שאינה מוכרחת, אך למען הסר ספק יש להתייחס אליה כנקודת-מוצא, גם חוות הדעת שהגיש המערער באשר להשפעות האפשריות של צריכת אלכוהול וסמים בריכוזים שונים ובמועדים שונים, איננה מועילה לו (נ/1). כפי שקבע בית המשפט המחוזי, החלק בחוות הדעת אשר מתייחס להשפעת אלכוהול איננו רלוונטי לענייננו, מכיוון שריכוז האלכוהול בדמו של המערער בעת האירוע היה נמוך מהריכוז שאליו התייחסה חוות הדעת, וממילא את התופעות שצויינו שם אין לייחס למערער. אשר להשפעת כדורי ה"קלונקס", מדובר בתרופת הרגעה, אולם המערער טען כי לגביו הביאו הכדורים להתרחשותה של "התופעה הפרדוקסאלית", הגורמת להתנהגות הדומה לשתיית אלכוהול מוגברת. בית המשפט המחוזי קבע כי "ברמה המדעית-תיאורטית, הסבירות לקיומה של 'התופעה הפרדוקסאלית' אינה גבוהה" (פסקה 50 להכרעת הדין). אינני רואה לשנות מקביעה עקרונית זו ומנגזרותיה לגבי המערער מן הסיבות שפורטו ונומקו כדבעי שם. מכל מקום, וגם בהנחה של קבלה עקרונית של חוות הדעת, השפעת האלכוהול והכדורים בפועל על המערער לא עלתה כדי הרף הנדרש בפסיקה לצורך הוכחת "מצב של שכרות" כפי שיבואר להלן.

התנאי השני

29. האם היה המערער חסר יכולת של ממש, בשעת המעשה, להבין את אשר עשה, או את הפסול שבמעשהו, או להימנע מעשיית המעשה? בית המשפט המחוזי קבע כי התנאי הזה לא התקיים, וגם אני סבור כך. התנהגותו של המערער לאחר האירוע מובילה ישירות אל המסקנה לפיה אין לפנינו אדם אשר התקיים בו אחד מן הסממנים האמורים בעת ביצוע העבירה. קיימות מספר אינדיקציות המלמדות על מצבו המנטאלי הטוב של המערער בעת ביצוע העבירה, כפי שנקבעו בפסיקה: המערער זכר פרטים רבים הנוגעים לביצוע העבירה לאחר ביצועה, וגם השמיע הצהרות בסמוך לביצוע המעשה המעידות על כוונתו. כמו כן, מעדויותיהם של אנשים שונים אשר ראו את המערער לפני האירוע ולאחריו עולה אותה מסקנה, לפיה לא נחזה בפניהם אדם הנתון להשפעת חומר משכר או מסמם, ולא אדם אשר מתקיים בו אחד מן הסממנים האמורים.

30. התנהגותו של המערער בזמן אמת מובילה אל המסקנה לפיה החומרים השונים שנטל לא הביאו אותו, גם לא בקירוב, להתקיימותם של אחד מן הסממנים האמורים. בעת ששהה המערער עם סמ"ר אטיאס הוא מסר פרטים על אודות פציעתו וביקש שהשוטרים ינקטו בזהירות עקב כך; סיפר כי בעבר ניסה להתאבד; ודעתו היה צלולה מספיק על מנת להטיח את ראשו בקיר ולאיים כי יספר לשופט שהשוטרים פגעו בו (ת/13). בחקירתו הראשונה שהתבצעה כשלוש שעות לאחר האירוע ידע המערער לענות על השאלות שהופנו אליו בצורה מפורטת. סיפר על עבודתו; על הקורות אותו

ביום האירוע; מתוך שהבין את הפסול שבמעשיו טען שדקר את המנוח בטעות וכי מדובר בהגנה עצמית; סיפר על מעשיו לאחר האירוע, ולקראת סוף החקירה כשהבין שטענת ההגנה העצמית אינה משכנעת, וכי יתכן שיש כוונה להאשימו בהריגת המנוח, הוא בחר לשתוק ולא ענה לשאלות שהופנו אליו (ת/7). חקירה זו של המערער תועדה גם בוידאו, וכפי שציין בית המשפט המחוזי, צפייה בקלטת החקירה מעלה, כאמור, כי אין מדובר באדם שיכור או כזה המצוי תחת השפעת סמים, אלא לכל היותר אדם מעט עצבני המשיב באופן ענייני על השאלות המופנות אליו, תוך שהחקירה מתנהלת באווירה שקטה ורגועה (ת/7 א). מעשיו של המערער לאחר האירוע מעידים על כך שהבין את חומרת מעשיו וכי ניסה לטשטש את אשמתו. המערער סיפר כי לאחר האירוע יצא מההוסטל והלך לקנות בגדים בעיר העתיקה, שם החליף בגדים והשאיר את הבגדים שלבש בעת האירוע. המערער הסביר כי שכח את הבגדים בעיר העתיקה בגלל שהיה מבולבל, הסבר מאולץ, שמלמד כי הבעייתיות באופן התנהלותו היתה ברורה לו. זאת ועוד, המערער ציין כי לאחר הביקור בחנות "סתם עליתי באוטובוס לטייל עד שיידגע כל המצב הזה" (ת/7, עמוד 3, שורה 53), ללמדנו על הלך-רוחו. בחקירתו הראשונה ניכר כי המערער הבין את הפסול שבמעשיו, וטען "ראו שבטעות דקרתי אותו. זה נחשב לפי החוק הגנה עצמית אפילו שהגיע בטעות" (ת/7, עמוד 2, שורה 37). הנה כי כן, לאחר האירוע מתגלה לפנינו אדם הפועל בהיגיון ובדעה צלולה, משיב לעניין לשאלות המופנות אליו, מתעלם משאלות שהקשו עליו, מביין כי המעשה שביצע פסול ומנסה להגן על עצמו מפני השלכות של המעשה. מהתנהגותו של המערער עולות אינדיקציות נוספות המעידות על מצבו המנטאלי הטוב בעת ביצוע העבירה, כפי שנקבעו בפסיקה, וכדלהלן.

31. המערער זכר פרטים רבים הנוגעים לביצוע העבירה לאחר ביצועה. בהודעה הראשונה שמסר המערער, כשלוש שעות לאחר האירוע, הוא ידע לציין פרטים רבים הנוגעים לרקע לביצוע העבירה, למעשה עצמו, ולהתנהלותו לאחר מכן. המערער סיפר בפירוט על אודות קורותיו ביום האירוע; על אודות התקרית בגינה, הויכוח והאיום שבא בעקבותיה; על אודות הנסיעה שלו עם איציק, מנהל ההוסטל, לאן הייתה ומה נאמר בה; על אודות החזרה להוסטל, העלייה לחדרו של המנוח והדקירה הראשונה שדקר את המנוח; על אודות הסכין ששימשה למעשה, תיאורה, והיכן נותרה לאחר האירוע; אילו בגדים לבש באירוע ומה עשה לאחר מכן, כולל הביקור בעיר העתיקה והחלפת הבגדים. רק משעה שנשאל המערער: "אתה מראש כשנכנסת ידעת שאתה הולך להרוג את מאיר", וככל הנראה הבין שיש כוונה להאשימו במעשה, בחר שלא לענות עוד על כל שאלה נוספת שנשאל על-ידי החוקר. אמנם, כבר בחקירתו הראשונה טען המערער כי אינו זוכר את יתר הדקירות מעבר לדקירה הראשונה, אולם לאור הזיכרון

שהפגין לגבי יתר האירועים, גם אלה שהתרחשו כמה דקות קודם לדקירה וגם בתכוף לאחריה, חוסר הזיכרון שלו על אודות ההתרחשויות בתווך, אלו אשר עלולות להפלילו ברצח, נראה בלתי אמין.

32. המערער השמיע הצהרות בסמוך לביצוע המעשה המעידות על כוונתו. הסכסוך שהתגלע בין המערער לבין המנוח ביום האירוע, והעובדה כי בעקבותיו פוטר המערער מעבודתו וצריך היה לחפש לעצמו גם מקום מגורים חלופי, הריהם אינדיקציה לכך שהרקע לדקירת המנוח היה הסכסוך האמור, ולא הכדורים שנטל המערער. כדורים אלה נטל, לפי טענתו-שלו, במשך תקופה ולא רק ביום האירוע. בנוסף, ניתן ללמוד על כוונתו של המערער משתי אמירות אחרות שלו לאחר האירוע: רס"ר אטיאס ציין במזכר כי כאשר שאל את המערער מדוע נמלט לאחר ביצוע המעשה והאם פחד, ענה לו המערער: "לא פחדתי, באתי רצחתי והלכתי, ממש לא פחדתי" (ת/13). גיא בולשטיין סיפר כי לאחר האירוע, הוא התקשר אל המערער, והאחרון שאל אותו: "הוא קיבל סכין בבטן מה הוא לא מת?" (ת/15, עמוד 2, שורה 27). בעימות בין המערער לבין גיא בולשטיין ציין האחרון דברים דומים, לפיהם כאשר דיבר עם המערער בטלפון לאחר האירוע אמר לו המערער: "קיבל סכין בבטן הוא עוד לא מת" וכן "אני נמצא בגאולה מה הוא עוד לא מת" (ת/9, עמוד 3, שורות 60 ו-64). מלבד מעשיו של המערער, כשלעצמם, המעידים על מצבו המנטאלי הטוב, גם עדויותיהם של אלה אשר ראו אותו בסמוך למעשה מחזקות את המסקנה לפיה התנאי השני לא מתקיים בענייננו.

33. עדויות של אנשים או שוטרים שראו את המערער בסמוך למעשה לגבי חומרים שונים שצרך או לגבי סימנים המעידים על שכרות. דיירי ההוסטל חזו במערער בסמוך לפני האירוע ואף במהלכו. בהקשר הזה קבע בית המשפט המחוזי כי "למעט עד אחד, הן בהודעותיהם של הדיירים במשטרה והן בעדויותיהם בפנינו לא צוין כי התנהגותו של הנאשם בזמן האירוע מצביעה על כך שהיה נתון תחת השפעת כדורים או חומר משכר כלשהו" (פסקה 58). גם קביעה זו מעוגנת היטב בחומר הראיות. העד פרג' ראה את המערער בשבו מהנסיעה עם איציק, וחזה בדקירת המנוח, אולם לא ציין בהודעתו במשטרה או בעדותו לפני בית המשפט כי המערער נראה לו שיכור או נתון תחת השפעת כדורים. אדרבה, לדבריו, פניו של המערער היו קרירות בשעת מעשה, והוא היה אדיש למעשיו (עמוד 12 לפרוטוקול, שורות 15-18; עמוד 14 לפרוטוקול, שורות 16-17). העד משעלי שהה גם הוא במחיצתו של המערער בערב שלפני האירוע ובפרקי זמן שונים ביום האירוע. לפי הודעתו, בלילה הקודם לאירוע, שתה המערער אלכוהול ונטל כדורי קלונקס, אולם בבוקר שלמחרת לא ניכרה בו השפעתם של אלה. העד משאלי לא קשר בשום צורה ואופן את מעשה הרצח של המערער עם שתיית אלכוהול

או עם הכדורים שנטל בלילה הקודם (ת/22). אמנם, העד גיא בולשטיין סיפר כאמור בהודעתו שנגבתה ממנו בסמוך לאירוע כי המערער נטל כדורי קלונקס ביום האירוע, וכי בדרך כלל איננו אלים, "אבל היום הוא הרביץ לזקן בגלל שלקח קלונקס" (ת/14, עמוד 2, שורות 24-25), וגם בעדותו בבית המשפט ציין כי המערער היה "באטרף", "מסטול פשוט מסטול" (עמודים 41-42 לפרוטוקול). אולם, כפי שציין בית המשפט המחוזי, בולשטיין לא שהה במחיצתו של המערער בשעות הסמוכות לאירוע, מה גם שהנתונים אשר קובצו לעיל, בהתבסס על הראיות, מובילים למסקנה אחרת.

34. גם האנשים שפגשו את המערער לאחר האירוע לא ציינו ולו ברמז כי נחזה בעיניהם כאדם שיכור או ככזה הנתון להשפעת כדורים. כך, כאמור, לאחר האירוע וקודם לחקירתו הועבר המערער לידי סמ"ר אטיאס, אשר ערך מזכר על אודות דבריו של המערער, ולא הזכיר אפשרות להשפעה שכזאת (ת/13). אחר הדברים האלה נלקח המערער לחקירה, שנערכה כשלוש שעות לאחר האירוע, וגם שם לא הוזכרה התנהגות חריגה או השפעה אפשרית של אלכוהול או כדורים (ת/7). לאחר חקירתו הראשונה הועבר המערער לבית החולים לצורך בדיקה והערכה פסיכיאטרית ראשונית. למרות שחלפו אז כמה שעות למן האירוע, ראוי לציין כי גם גורמי המקצוע שבדקו את המערער לא ציינו סימנים כלשהם לשכרות אצל המערער, או להשפעתם האפשרית של כדורים על התנהגותו (נ/2).

35. בהיקבץ כל הנתונים יחדיו, עולה כי המערער לא היה "במצב של שכרות" בעת האירוע, כפי שנקבע בהכרעת הדין של בית המשפט המחוזי. החומרים שנטל המערער, ככל שנטל, לא השפיעו עליו ברמה שגרמה לו חוסר יכולת של ממש להבין את אשר עשה, או את הפסול שבמעשהו, או להימנע מעשיית המעשה. חומר הראיות מצביע בבירור על כך שהמערער היה מודע למעשיו ולפסול שבהם, וכי יכול היה להימנע ממעשיו-אלו, אולם בחר לעלות לחדרו של המנוח על רקע הויכוח ביניהם באותו היום, ולהרגו. כמו כן, ניתן לקבוע בבטחה כי ככל שהמערער הושפע בצורה כלשהי מן החומרים שנטל, ההשפעה שחוזה לא הגיעה לרף הנדרש בפסיקה על מנת להוכיח "מצב של שכרות", שהוא רף גבוה מאוד:

"הרף הנדרש בפסיקה לשם הכרה במצב של שכרות הוא רף גבוה עד-אין-גבוה, ואנו מוצאים בפסיקה דחייה של טענה לתחולת סייג השכרות והרשעה אפילו בעבירה החמורה של רצח בכוונה תחילה, גם במצבים בהם הוכח ש'רמת שכרותו של המערער הייתה גבוהה ועמוקה' (עניין אבליס, בעמ' 190), שהיה תחת השפעת אלכוהול ומעצוריו הנפשיים התרופפו (עניין זלנצקי), שהיה 'שתוי לחלוטין ואחוז סחרחורת' (עניין רומנצקו), שהיה 'שיכור

מאוד בעת ביצוע המעשה' ותואר על ידי שוטרים ועדים כמי שהיה 'במצב מסטול לגמרי, שיכור מסריח, מזיע, רואים דבר כזה רק בסרטים' (עניין סטקלר פסקאות 67-66 לפסק דינה של השופטת ארבל). ברי כי מדיניות משפטית עומדת מאחורי רף גבוה זה... " (עניין ג'אן, בפסקה 14).

על כל פנים, המערער דנן, לא נתון היה כלל במצב מעין אלה המתוארים באסמכתאות הנ"ל.

סייג השכרות החלקית

36. המערער טען טענה חלופית לפיה יש להחיל עליו את סייג השכרות החלקית בהתאם לסעיף 34ט(ה) לחוק העונשין:

"סעיפים קטנים (א), (ב) ו-(ג) חלים גם על מי שלא היה חסר יכולת כאמור בסעיף קטן(ד), אך עקב שכרות חלקית לא היה מודע, בשעת מעשה, לפרט מפרטי העבירה".

37. סייג השכרות החלקית עוסק במבצע עבירה אשר היה נתון אותה שעה תחת השפעת חומר משכר או מסמם, אולם חומר זה לא השפיע עליו עד כדי שהתקיים בו אחד מן הסממנים המצויינים לעיל, אלא ההשפעה התבטאה בכך שלא היה מודע בשעת מעשה לפרט מפרטי העבירה. גם לגבי השכרות החלקית נדרש המבקש לחסות תחת צילו של הסייג להוכיח כי התקיימו בו שלושה תנאים מצטברים בעת ביצוע העבירה: האחד, היותו נתון תחת השפעת חומר משכר או מסמם; השני, אי-מודעותו לפרט מפרטי העבירה; והשלישי, קשר סיבתי בין החומר המשכר לבין חוסר המודעות (עניין סטקלר, בפסקה 52).

38. המערער טען כי סייג זה חל עליו, מאחר ולא היה מודע לדקירות שבוצעו לאחר הדקירה הראשונה. בית המשפט המחוזי דחה טענה זו, וכך אעשה גם אני. ראשית, בית המשפט המחוזי מצא כי דבריו של המערער באשר לאובדן הזיכרון בנוגע לדקירות הנוספות מעבר לדקירה הראשונה "בלתי אמינים בעליל" (פסקה 80 לפסק הדין) בציינו, כי "קשה להלום, כי אדם הזוכר את הקורות אותו קודם למעשה, את תחילתו של האירוע, ואת כל אשר אירע לאחר מכן (כגון: הנסיעה לעיר העתיקה, רכישת הבגדים וכיו"ב), יפתח 'פער זיכרון' בנוגע ליתר הדקירות – 13 במספר" (שם). אינני מוצא סיבה – בהיגיון, או בחומר הראיות – להתערב בקביעה זו. אדרבה, היא נכונה ומשכנעת. זאת ועוד, כמו הרף בטענת השכרות המלאה, גם הרף להוכחתה של שכרות חלקית הוא גבוה מאוד (עניין ג'אן, בפסקה 17 לפסק דינו של השופט עמית), ונראה שהמערער לא עמד בו. אמרתי את דברי לעיל (פסקאות 28-22) לגבי התנאי הראשון, תנאי הנצרך גם

בסייג השכרות החלקית. באשר לתנאי השני, שעניינו באי-מודעות לפרט מפרטי העבירה, בעבירת רצח, "אזי על העושה להיות מודע למהות מעשהו שהביא למותו של הקורבן וכן נדרש שתתקיים אצלו אותה החלטה להמית, אשר מתבטאת בחזות מראש של אפשרות התרחשותה של תוצאה קטלנית, ורצון כי היא תתממש (ע"פ 2948/03 ברזובסקי נ' מדינת ישראל (20.6.05))" (עניין סטקלר הנ"ל, פסקה 52). אם נתרגם את דברי המערער לשפה המשפטית, טענתו היא כי לא היה מודע למעשהו אשר הביא למות המנוח, קרי, הוא לא היה מודע ל-13 הדקירות שביצע לאחר הדקירה הראשונה הזכורה לו. דא עקא, כפי שציין בית המשפט המחוזי, לא נטען, וממילא לא הוכח, כי לא היה בכוחה של הדקירה הראשונה בפלג גופו העליון של המנוח בכדי להביא למותו, ועל כן די במודעותו לדקירה הראשונה. זאת ועוד, כמה וכמה אמירות נשמעו מפיו של המערער, המעידות על מודעותו לתוצאה הקטלנית האפשרית של מעשיו, כמצוטט לעיל, כמו למשל דבריו לעד גיא בולשטיין בטלפון לאחר שעזב את הזירה: "הוא קיבל סכין בבטן מה הוא לא מת?" (ת/15, עמוד 2, שורה 27).

הארה על המשפט העברי

39. עמדתי לעיל (פסקאות 8-13) על דרך התמודדותו של המשפט הישראלי עם שאלת האחריות הפלילית של השיכור למעשיו. המשפט העברי מתמודד גם הוא עם אותה שאלה, פתרונו שונה במקצת, כנראה גם מכיוון שבמערכת משפט דתית נענש העבריין לא רק על הפגיעה בחברה, אלא בעיקר על הפרת הצו הא-לוקי (ד' ניסני, "נשקה את אבינו יין – מעמדו המשפטי של השיכור", פרשת השבוע, פרשת וירא, (תשס"ד), בעריכת אביעד הכהן ומיכאל ויגודה; להרחבה ראו עוד: ג' ליבזון, "אחריותו הפלילית של השיכור", דיני ישראל ג' (תשל"ב) 71; א' שוחטמן "כשרותו המשפטית של השיכור במשפט העברי", סיני ע' (תשל"ב) (רכב). מחמת מסוכנותו של השיכור, ועל-מנת שלא יבוא להשתכר בכוונה תחילה, בחושבו כי לא תוטל עליו אחריות, קובע התלמוד כך: "שיכור מיקחו וממכרו ממכר. עבר עבירה שיש בה מיתה, ממיתין אותו; מלקות, מלקין אותו. כללו של דבר, הרי הוא כפיקח לכל דבריו, אלא שפטור מן התפילה... אמר ר' חנינא: לא שנו אלא שלא הגיע לשכרותו של לוט, אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכולם" (בבלי, עירובין סה, א). התלמוד מבחין בין שיכור קלות, אשר חייב בעונש על כל עבירה, מכיוון שעודנו מבין את טיב מעשיו, ולפיכך הוא בר-עונשין; לבין שיכור כלוט, אשר איננו מודע למעשיו בשעת ביצוע העבירה, והוא פטור מאחריות פלילית לגביהם. יחד עם זאת, מקנה המשפט העברי סמכות לחכמים להטיל עונשים שלא מן הדין "למגדר מילתא", קרי, לגדור פרצות. גם מקום שעל-פי שורת הדין קיים פטור מעונש, רשאי חכם מובהק להעניש. כך למשל, נפסק בשו"ת הראב"י אב"ד (מחכמי פרובנס, המאה ה-12, סימן קמט) לגבי מי שהרג את חברו מתוך שכרות בחג

הפורים: "ועתה, רבותי ואלופי, אל תתנו יד לפושעים להיות כל איש צורר כמתלהלה נ] = כמשתטה] היורה זיקים ויאמר שוגג הייתי. אך העמידו בית דין, והכו וענשו למגדר מילתא... וראוי לקנסו בגופו. הוא הרג את הנפש, ילקה בגופו ובנפשו...". על אותה הדרך, של הבחנה בין דיני אדם לבין דיני שמים, כתב גם המהרש"ל (רבי שלמה לוריא, פולין, המאה ה-16, ים של שלמה, בבא קמא, פרק ג, סימן ג): "ולא מלקים אותו ופטור מדיני שמים על אותו העוון. ומכל מקום מקבל דינו על מה שלא עצר ברוחו להשתגע" (ראו גם: רע"פ 1286/11 אמברס נ' מדינת ישראל, פסקה 19 (16.10.2012)).

סוף דבר

40. בדין הורשע המערער ברציחתו של המנוח. סייג השכרות לא הוכח, גם לא מצב של שכרות חלקית. אציע אפוא לחבני לדחות את הערעור ולהותיר על כנה את הרשעתו של המערער ברצח.

ש ו פ ט

הנשיא א' גרוניס:

אני מסכים.

ה נ ש י א

השופט א' שהם:

אני מסכים.

ה ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט נ' סולברג.

ניתן היום, כ"ה באדר התשע"ג (7.3.2013).

שופט

שופט

הנשיא